

หนังสือเรียน รายวิชาพื้นฐาน ภาษาไทย

หลักภาษา และการใช้ภาษาไทย

ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๕

กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย

ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑

ผู้เรียบเรียง

ผศ. ดร.วรวรรณ ศรียาภัย

ผศ. ดร.พรโชค พิษณุ อุสมบุรณ์

ไพโรจน์ สุวรรณดี

ผู้ตรวจ

รศ. ดร.บุญยงค์ เกศเทศ

ผศ. ดร.ราชันย์ นิลวรรณภา

สุนันทา ปฐมนุวงศ์

บรรณาธิการ

รศ. ดร.บุญยเสนอ ตริวิเศษ

พิมพ์ครั้งที่ ๑

สงวนลิขสิทธิ์ตามพระราชบัญญัติ

ISBN : 978-616-7768-87-8

ปีที่พิมพ์ ๒๕๖๔

จำนวนที่พิมพ์ ๑๐,๐๐๐ เล่ม

สสส.
บริษัท สรรสร้างสื่อเพื่อการเรียนรู้ (สสร.) จำกัด
เลขที่ ๑๐๘/๗ ถนนประชาราษฎร์ ๑ แขวงวงศ์สว่าง เขตบางซื่อ
กรุงเทพฯ ๑๐๘๐๐

จัดพิมพ์และจำหน่ายโดย

บริษัท สรรสร้างสื่อเพื่อการเรียนรู้ (สสร.) จำกัด
๑๕๑๘/๗ ถนนประชาราษฎร์ ๑ แขวงวงศ์สว่าง เขตบางซื่อ
กรุงเทพฯ ๑๐๘๐๐

โทรศัพท์ : ๐-๒๕๘๗-๗๗๗๒, ๐-๒๕๘๖-๐๙๔๘,
๐-๒๕๘๗-๙๓๒๒-๒๖

โทรสาร : ๐-๒๐๔๔-๔๔๗๒

E-mail : ssr1081009@yahoo.com

คำชี้แจงการใช้สื่อการเรียนรู้

องค์ประกอบต่าง ๆ ในแต่ละหน่วยการเรียนรู้

ภาพประกอบ หน่วยการเรียนรู้

ภาพประกอบที่เชื่อมโยง
เนื้อหาในหน่วยการเรียนรู้

สาระสำคัญ

ใจความสำคัญของเนื้อหา
ที่ทำให้ผู้เรียนเข้าใจง่าย

ชื่อหน่วยการเรียนรู้

มาตรฐานการเรียนรู้ และตัวชี้วัด

ระบุมาตรฐานการเรียนรู้
และตัวชี้วัดที่กำหนดในแต่ละ
หน่วยการเรียนรู้

แผนผังสาระการเรียนรู้

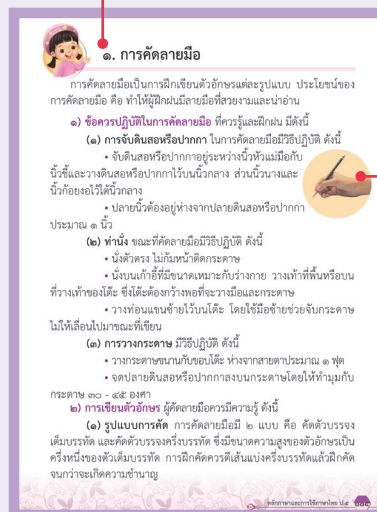
เป็นการกำหนดบทเรียน
ให้กับผู้เรียน

กิจกรรมนำเข้าสู่บทเรียน

เพื่อกระตุ้นผู้เรียนให้เกิดการคิด
วิเคราะห์ และเกิดความสนใจก่อนเรียน

เนื้อหา

เนื้อหาครบถ้วน ตามมาตรฐาน
การเรียนรู้และตัวชี้วัด มีความกระชับ
และได้ใจความ

ภาพประกอบเนื้อหา

เพิ่มความน่าสนใจของ
เนื้อหาและกระตุ้นให้เกิด
การเรียนรู้

๓) คำอุทาน

 เกร็ดน่ารู้ คู่หลักภาษา

เป็นเกร็ดความรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับ
เนื้อหาในหน่วยการเรียนรู้

๓. คำมีลักษณะแตกต่างจากพยางค์อย่างไร
๔. คำที่มีความหมายโดยตรงและโดยอ้อมมีลักษณะต่างกันอย่างไร
๕. คำ กั บ แ บ่ น ำ ต ่อ เป็นคำชนิดใดและทำหน้าที่ใดในประโยค
๖. ส่วนประกอบของประโยคมีอะไรบ้าง ยกตัวอย่างพร้อมแนกและส่วนประกอบ
๗. ประโยค ๒ ส่วน และประโยค ๓ ส่วน มีลักษณะอย่างไร ยกตัวอย่างประกอบ

กิจกรรม ครอบครั้วแสนสุข สนุกกับประโยค

ให้นักเรียนแต่งประโยค โดยใช้คำ ๓ คำ ได้แก่ พ่อ แม่ ลูก เป็นประธาน
ในประโยค ๒ ส่วน และ ๓ ส่วน ชนิดละ ๓ ประโยค เช่น พ่อร้องเพลง
แม่หัวเราะ ลูกวิ่งเล่น พ่อกินข้าว แม่อาบน้ำให้สุนัข ลูกตื่นนอน

เป็นคำถามที่พัฒนาผู้เรียน
เพื่อประเมินความเข้าใจ และเพิ่ม
ประสิทธิภาพในการคิดวิเคราะห์
ของผู้เรียน ให้สอดคล้องกับหน่วย
การเรียนรู้

เป็นการแทรกความรู้เสริมใน
เรื่องที่กำลังกล่าวถึงในเนื้อหาของ
แต่ละหน่วยการเรียนรู้

คำว่า **พวง** ใช้มีมากกับคำกริยากรรมตามตัวความ เพื่อให้ได้เป็นราชาศัพท์ที่จะไม่มีคำกริยาที่เป็นคำราชาศัพท์อยู่แล้ว เช่น **กวน** จะไม่มีคำว่า **พวงกวน** เพราะ “กวน” เป็นคำกริยาราชศัพท์อยู่แล้ว

ข้อ 101 วัสดุ	ข้อ 102 วัสดุ	ข้อ 103 วัสดุ	ข้อ 104 วัสดุ
อาหาร	กัณฑ์อาหาร	เงิน	ปัจจัย
คำเรียกบิดามารดา	โสม	เรือนพัก ที่พัก	ภักดิ์
เครื่องประดับ	จิ๋ว		ศิลาเมฆกัณฑ์
ที่นั้ง	อาสนะ	จดหมาย	ลิขิต

 เกียรติความรู้ คู่หลักภาษา

โสม เป็นคำที่พระสงฆ์ใช้เรียกบิดามารดาของตนหรือเรียกผู้ใหญ่ที่เคารพด้วยกับบิดามารดา เช่น โสมพ่อ โสมแม่ โสมย่า โสมยาย โสมน้า

© 2010 Pearson Education, Inc. or its affiliate(s). All rights reserved. This material is intended solely for the personal use of the individual user and is not to be disseminated broadly.

คำศัพท์พร้อมความหมาย
ที่สอดคล้องกับเนื้อเรื่องในหน่วย
การเรียนรู้

พระมหากษัตริย์และพระบรมวงศานุวงศ์ คำราชาศัพท์ที่ใช้
ใช้กับพระมหากษัตริย์และพระบรมวงศานุวงศ์ แบ่งเป็น

คำตอบรับและคำแทนชื่อ แบ่งเป็นหมวดคำตอบรับที่บุคคลทั่วไปใช้กับพระมหากษัตริย์และพระบรมวงศานุวงศ์ หม่อมเจ้า

๔. พระสงฆ์ ผู้ใหญ่ และหมวดคำแทนชื่อ ผู้พูด(สรรพนามบุรุษที่ ๑) ใช้กับผู้ที่พูดด้วย(สรรพนามบุรุษที่ ๒) และผู้ที่กล่าวถึง

(สรรพนามบุรุษที่ ๓)

เป็นการสรุปเนื้อหาของแต่ละ
หน่วยการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนได้
ทบทวนความรู้ก่อนตอบคำถาม

กิจกรรมเชื่อมโยงใจความรู้

กิจกรรมที่ ๑ ค่ำสร้างเรื่องราวระดับยุค

๑. ให้นักเรียนจับคู่กับเพื่อนตามความสนใจ จากนั้นให้ร่วมกันศึกษาเกี่ยวกับชนิดและหน้าที่ของน้ำที่สนใจจากจำนวน ๖ ชนิดในหนังสือเรียนร่วมกันแต่งประโยคเพื่ออธิบายหน้าที่ชนิดของน้ำที่เลือกทำน้ำก็ได้

๒. ให้นักเรียนแบ่งกลุ่ม กลุ่มละ ๓ คน ร่วมกันรวบรวมคำที่มีความหมายโดยตรงและโดยนัย จำนวน ๑๐ คำ นำมาแต่งประโยค นำเสนอเป็นใบความรู้

กิจกรรมที่ ๒ ศึกษาทำความเข้าใจความหมายง่ายต่อสื่อสาร

ให้นักเรียนหาข้อความบรรยายและพรรณนาไวหระอย่างละ ๑ ข้อความ มีความยาว ๗ - ๑๐ บรรทัด เขียนอธิบายว่าเหตุใดข้อความที่เลือกจึงเป็น บรรยายไวหระและพรรณนาไวหระ แล้วนำไปติดป้ายนิเทศ

นำความรู้ในหน่วยการเรียนรู้
ไปเชื่อมโยงเข้ากับกลุ่มสาระ
การเรียนรู้อื่น ๆ

Informationen über die Nutzung

หนังสือเรียน รายวิชาพื้นฐาน ภาษาไทย **หลักภาษาและการใช้ภาษาไทย** **ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๕** เล่มนี้ จัดทำขึ้นโดยยึดตามมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ มุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ศึกษาหลักภาษาและการใช้ภาษาไทย โดยแบ่งเป็น ๕ สาระการเรียนรู้ ได้แก่ สาระที่ ๑ การอ่าน สาระที่ ๒ การเขียน สาระที่ ๓ การฟัง การดู และการพูด สาระที่ ๔ หลักการใช้ภาษาไทย และสาระที่ ๕ วรรณคดีและวรรณกรรม ผู้เรียนจะได้เรียนรู้ทักษะการใช้ภาษาไทยที่ถูกต้องและเหมาะสมตามสถานการณ์ต่าง ๆ ครอบคลุมทั้งทักษะการอ่าน การเขียน การฟัง การดู และการพูด ผู้เรียนสามารถเข้าใจการใช้ไวยากรณ์ภาษาไทย ตั้งแต่ระดับเสียง พยางค์ คำ ประโยค ไปจนถึงการอ่านข้อความได้อย่างถูกต้อง และนำความรู้เรื่องการใช้ภาษาไทย ไปปรับใช้ในชีวิตจริงได้

หนังสือเรียน รายวิชาพื้นฐาน ภาษาไทย **หลักภาษาและการใช้ภาษาไทย** **ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๕** เล่มนี้ มี ๑๐ หน่วยการเรียนรู้ แต่ละหน่วยการเรียนรู้ประกอบด้วย มาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด สาระสำคัญ แผนผังสาระการเรียนรู้ เนื้อหาที่ครบตาม หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ มีกิจกรรมและคำถามคิดวิเคราะห์ เพื่อพัฒนากระบวนการคิดของผู้เรียน ที่สามารถนำไปเชื่อมโยงกับกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น ๆ และนำไปเสริมประสบการณ์ หรือปรับใช้ในชีวิตจริงได้ นอกจากนี้ยังมีคำศัพท์พร้อมความหมาย ที่สอดคล้องกับเนื้อหาในหน่วยการเรียนรู้ และมีการแทรกความรู้เพิ่มเติมในเนื้อหาหน่วยการเรียนรู้ แต่ละหน่วยอีกด้วย

บริษัท สร้างสรรค์สื่อเพื่อการเรียนรู้ (สสร.) จำกัด หวังเป็นอย่างยิ่งว่า หนังสือเรียน รายวิชาพื้นฐาน ภาษาไทย **หลักภาษาและการใช้ภาษาไทย** **ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๕** เล่มนี้ จะเป็นเครื่องมือช่วยให้ครูและผู้เรียนเกิดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนบรรลุเป้าหมาย ด้านการเรียนหลักภาษาไทย และนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริงได้อย่างมีประสิทธิภาพ

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๑

คำและประโยคในภาษาไทย

๑

๑. ความหมายของคำ
๒. ชนิดและหน้าที่ของคำ
๓. ประโยคในภาษาไทย
๔. บรรยายและพรรณนาโวหาร

๓
๖
๙
๑๐

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๒

ภาษาไทยมาตรฐานและภาษาถิ่น

๒๑

๑. ภาษาไทยมาตรฐานและภาษาถิ่น
๒. ภาษาถิ่นในประเทศไทย

๒๓
๒๕

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๓

คำราชาศัพท์

๓๓

๑. พระมหากษัตริย์และพระบรมวงศานุวงศ์
๒. พระภิกษุสงฆ์
๓. สุภาพชนทั่วไป
๔. คำตอบรับและคำแทนชื่อ

๓๕
๓๘
๓๘
๓๙

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๔

คำภาษาต่างประเทศในภาษาไทย

๔๓

๑. คำที่มาจากภาษาบาลีและภาษาสันสกฤต
๒. คำที่มาจากภาษาเขมร
๓. คำที่มาจากภาษาจีน
๔. คำที่มาจากภาษาอังกฤษ

๔๕
๔๗
๔๘
๔๙

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๕

สำนวนไทย

๕๓

๑. สำนวน
๒. คำพังเพย
๓. สุภาษิต

๕๕
๕๖
๕๘

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๖

กาพย์ยานี ๑๑

๖๓

๑. การแต่งกาพย์ยานี ๑๑

๖๕

๒. การอ่านออกเสียงกาพย์ยานี ๑๑

๖๙

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๗

การฟัง การดู และการพูด

๗๓

๑. การพูดรายงาน

๗๕

๒. การจับใจความเรื่องที่ฟังและดู

๘๐

๓. มารยาทในการฟัง การดู และการพูด

๘๒

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๘

การอ่าน

๘๗

๑. การอ่านในชีวิตประจำวัน

๘๙

๒. การอ่านหนังสือตามความสนใจ

๑๐๘

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๙

การเขียนสื่อสาร

๑๑๓

๑. การคัดลายมือ

๑๑๕

๒. การเขียนสื่อสารในโอกาสต่าง ๆ

๑๑๘

๓. การเขียนจดหมายถึงผู้ปกครองและญาติ

๑๒๕

๔. การเขียนย่อความ

๑๒๘

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๑๐

การเขียนจากความคิดและจินตนาการ

๑๓๓

๑. การเขียนแผนภาพโครงเรื่องและแผนภาพความคิด

๑๓๕

๒. การเขียนแสดงความรู้สึกและความคิดเห็น

๑๔๐

๓. การเขียนเรื่องตามจินตนาการ

๑๔๒

๔. มารยาทในการเขียน

๑๔๖

คำและประโยคในภาษาไทย

ตัวชี้วัด

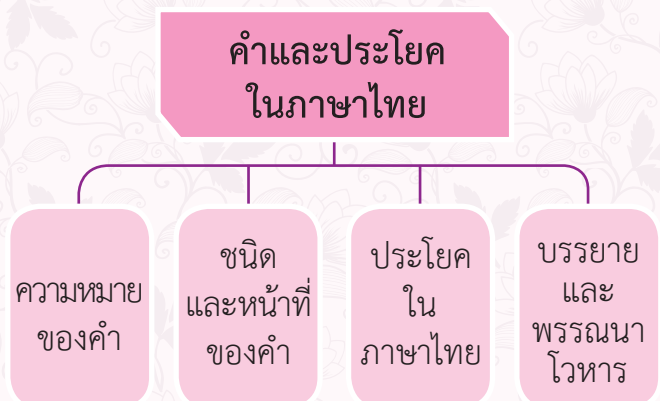
๑. อธิบายความหมายของคำ ประโยค และข้อความที่เป็นการบรรยายและพรรณนา (ท ๑.๑ ป.๕/๒)
๒. อธิบายความหมายโดยนัยจากเรื่องที่อ่านอย่างหลากหลาย (ท ๑.๑ ป.๕/๓)
๓. ระบุชนิดและหน้าที่ของคำในประโยค (ท ๔.๑ ป.๕/๑)
๔. จำแนกส่วนประกอบของประโยค (ท ๔.๑ ป.๕/๒)

สาระสำคัญ

คำ คือ เสียงที่เปล่งออกมาและมีความหมาย คำแต่ละชนิดทำหน้าที่ต่างกันประโยค

ประโยค คือ ข้อความที่มีใจความครบถ้วน ประกอบด้วยภาคประธานและภาคแสดง การอ่าน ประโยค ข้อความที่เป็นบรรยายโวหาร พรรณนาโวหาร และเรื่องราวต่าง ๆ ผู้อ่านต้องเข้าใจความหมาย ของคำทั้งโดยตรงและโดยนัย เพื่อให้ได้สาระ ความรู้ และเข้าใจความหมาย

แผนผังสาระการเรียนรู้

กิจกรรมนำเข้าสู่บทเรียน

หิน

มือหนึ่ง

ใบไม้

โจมตี

เก้าอี้

กรรไกร

สินบน

เต่า

นกขมิ้น

คำใดบ้างที่มีทั้งความหมายโดยตรง
และโดยนัย

๑. ความหมายของคำ

๑) คำ

คำ คือ เสียงที่เปล่งออกมาและมีความหมาย จะมีก็พยางค์ก็ได้ เช่น มะละกอ เงาะ ทองคำ ต้นไม้ เต่าตนุ เป็นต้น

๒) คำที่มีความหมายโดยตรง

คำที่มีความหมายโดยตรง คือ คำที่มีความหมายแปลตามรูปคำหรือความหมายที่ระบุไว้ตามพจนานุกรม

คำ	ความหมายโดยตรง	ตัวอย่างประโยค
ดาว	สิ่งที่เห็นเป็นดวงมีแสงระยิบระยับท้องฟ้าเวลากลางคืน	ฉันชอบนั่งมองดาวบนท้องฟ้า
เก้าอี้	ที่นั่งสำหรับนั่ง มีขา	พ่อซื้อเก้าอี้ทำงาน
เตะ	อาการที่ใช้เท้าเหวี่ยงไปข้างหน้า	น้องเตะฟุตบอล
เสือ	ชื่อสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนม มีรูปร่างคล้ายแมว แต่ตัวโตกว่า เป็นสัตว์กินเนื้อ	พ่อพาน้องไปดูเสือที่สวนสัตว์

๓) คำที่มีความหมายโดยนัย

คำที่มีความหมายโดยนัย คือ คำที่มีความหมายไม่ตรงตามรูปคำ แต่มักใช้เป็นคำเปรียบเทียบกับ หรือเป็นสำนวน

คำ	ความหมายโดยนัย	ตัวอย่างประโยค
ดาว	บุคคลที่มีความโดดเด่นในทางใดทางหนึ่ง	ศุภนิชเป็นคนสวย เธอจึงเป็นดาวของโรงเรียน
เก้าอี้	ตำแหน่ง	เก้าอี้สำคัญในบริษัทว่างลงแล้ว
เตะ	กลั่นโง่ขมา	แม่ทำแกงเลียงหอมเตะจมูก
เสือ	โจร อาชญากร หรือผู้ร้าย	เสืออย่างนายแมนจะไม่ยอมให้ตำรวจจับง่าย ๆ

ตัวอย่าง

คำที่มีความหมายโดยตรงและโดยนัย

คำ	ความหมายโดยตรง/โดยนัย	ตัวอย่างประโยค
เพชร	ชื่อแก้วที่แข็งที่สุด มีความแวววาว ใช้ทำเครื่องประดับ	พ่อซื้อแหวนเพชรเป็นของขวัญให้แม่
	บุคคลที่มีคุณค่า	เธอเป็นเพชรน้ำเอกของวงการบันเทิง
หิน	ของแข็งที่ประกอบด้วยแร่ชนิดเดียว หรือหลายชนิดรวมตัวกัน	พ่อจะพาพวกเราไปเที่ยวชมพิพิธภัณฑสถาน
	ยาก	ข้อสอบปีนี้นหินมาก
เส้นใหญ่	อาหารที่ทำจากแป้ง ทำให้เป็นเส้น ประุงเป็นก๋วยเตี๋ยว	แม่ซื้อก๋วยเตี๋ยวหมูเส้นใหญ่ไปให้พ่อที่บ้าน
	ผู้มีอำนาจ บารมี	พี่เจอสุนัขใหญ่แบบนี้เห็นจะรูดยาก
เด็ด	ทำให้ขาดด้วยเล็บหรือนิ้ว	ห้ามเด็ดดอกไม้บริเวณนี้
	รสชาติดี รสชาติอร่อย	ก๋วยเตี๋ยวร้านนี้น้ำซุปรเด็ดมาก
แข็ง	ไม่อ่อน ไม่นิ่ม	ขนมปังชิ้นนี้แข็งจนฉันรับประทานไม่ได้แล้ว
	ไม่มีสัมมาคารวะ	เด็กคนนี้มีมือแข็งเหลือเกิน
เค็ม	รสชาติเหมือนกับเกลือ	ผู้ที่ป่วยเป็นโรคไตต้องงดรับประทานอาหารที่มีรสชาติเค็ม
	ไม่ยอมเสียเปรียบใคร	ปากคนนี้เค็มจริง ๆ ใคร ๆ ก็ไม่ชอบ
เปรี้ยว	รสชาติเหมือนมะนาว	แม่ปรุงส้มตำมีรสเปรี้ยว
	แปลก ล้าสมัย	ผู้หญิงคนนั้นแต่งตัวเปรี้ยวมาก

คำ	ความหมายโดยตรง/โดยนัย	ตัวอย่างประโยค
ฉีก	ทำให้ขาด แยกออกจากกัน	เขาฉีกกระดาษเป็นชิ้น ๆ
	ทำให้ได้รับความอับอาย	เขาฉีกหน้าฉันกลางที่ประชุม
ปลาชิว	ชื่อปลาน้ำจืดในประเทศไทย ตัวเล็ก และตกใจง่าย	วันนี้แม่ทอดปลาชิวเป็นอาหารมื้อเย็น
	มีใจอ่อนแอ	ใจปลาชิวอย่างเธอจะอยู่คนเดียวได้อย่างไร
กา	ชื่อนกที่มีตัวสีดำ ตาสีดำ ปากสีดำ ใหญ่หนาและแบนข้าง ส่งเสียงร้อง กา ๆ	นกกาพากันมาทำรังที่ต้นไม้ใหญ่
	ความดื้อตื้อ	ถึงคนจะเปรียบฉันว่าเป็นกา แต่ฉันก็มีความสามารถไม่แพ้ใคร
กล้วย	ชื่อไม้ล้มลุก ผลสุกเนื้อมีสีส้ม กินได้ มีหลายสายพันธุ์ เช่น กล้วยน้ำว้า กล้วยหอม กล้วยไข่	ตาปลูกกล้วยน้ำว้าไว้ที่ท้ายสวน
	ง่าย	การบ้านวันนี้กล้วยมาก ๆ
ไฟเขียว	สัญญาณไฟจราจร	พ่อจอดรถรอสัญญาณไฟเขียว
	เห็นชอบ อนุมัติ อนุญาต	แม่ไฟเขียวให้พวกเราถอนตัวได้ในช่วงปิดภาคเรียน
แสงตะวัน	แสงของพระอาทิตย์	ฉันตื่นแต่เช้าตรู่เพื่อรอรับแสงตะวัน
	ความอบอุ่น ความรุ่งโรจน์	ดวงตาคู่นั้นของเขาคือแสงตะวันสำหรับฉัน
तोไม้	ซากของต้นไม้ที่ถูกตัดเหลือส่วนโคนและราก	พ่อเดินสะดุดतोไม้ในสวน
	อุปสรรค	เขาทำงานไม่สำเร็จเพราะเจอतोไม้เสียก่อน

๒. ชนิดและหน้าที่ของคำ

๑) คำบุพบท

คำบุพบท เป็นคำซึ่งทำหน้าที่เชื่อมคำกับข้อความหรือประโยคให้ต่อเนื่องเพื่อบอกตำแหน่ง หน้าที่ ความเป็นเจ้าของ ความประสงค์ และเวลา แบ่งได้ ดังนี้

- **คำบุพบทบอกตำแหน่งหรือสถานที่** อาจมีคำว่า **ตรง บน ริม นอก** อยู่ในประโยค เช่น

พ่อจอดรถรับแม่**ตรง**ตลาดสด

เขาเดิน**บน**ทางเท้า

แม่เก็บยอดกระถินที่ขึ้นอยู่**ริม**รั้ว

พ่อเดินออกไป**นอก**บ้าน

- **คำบุพบทบอกเวลา** อาจมีคำว่า **จน เมื่อ ตอน ภายใน ตั้งแต่** กระทั่ง อยู่ในประโยค เช่น

น้องอ่านหนังสือและทำการบ้าน**จน**คำ

พี่จะกลับมาบ้าน**เมื่อ**โรงเรียนปิดภาคเรียน

เขาตื่นมา**ตอน**ดึกเพราะได้ยินเสียงสุนัขเห่า

นักเรียนต้องยื่นเรื่องศึกษาต่อ**ภายใน**เดือนนี้

น้องตื่น**ตั้งแต่**เช้าเพราะตื่นเต้นที่จะได้ไปเที่ยวทะเล

เขาขยันทำงาน**จนกระทั่ง**สร้างเนื้อสร้างตัวได้

- **คำบุพบทบอกความเป็นเจ้าของ** อาจมีคำว่า **ของ แห่ง ใน** อยู่ในประโยค เช่น

หนังสือเล่มนี้เป็น**ของ**ฉัน

สถาบัน**แห่งนี้**ทำให้พวกเราได้มาพบกัน

อิเหนาเป็นพระราชนิพนธ์**ใน**พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย

- **คำบุพบทบอกความเกี่ยวข้อง** อาจมีคำว่า **เพื่อ โดย กับ แก่ แต่ ต่อ** อยู่ในประโยค เช่น

เธอกับฉันเป็นเพื่อนที่ดีต่อกันตลอดมา
พนักงานเสนอผลงานต่อผู้จัดการ
ฉันไปโรงเรียนโดยรถประจำทาง
แม่ทำงานหนักทุกวันเพื่อเก็บเงินให้ลูกเรียน
ลูกมอบของขวัญแต่พ่อ
ยายทำขนมแจกให้แก่เด็ก ๆ ในหมู่บ้าน

๒) คำสันธาน

คำสันธาน เป็นคำเชื่อมข้อความหรือประโยคให้เป็นเนื้อความเดียวกัน แบ่งตามลักษณะได้ ดังนี้

- คำสันธานเชื่อมใจความคล้ายตามกัน จะมีคำว่า กับ ก็ และ ทั้ง เมื่อ...ก็ แล้ว...จึง พอ...ก็ อยู่ในประโยค เช่น

พี่กับน้องชอบขี่จักรยาน
ฉันแปร่งฟันเสร็จก็อาบน้ำ
พ่อและน้องไปเตะฟุตบอลที่สนามกีฬา
พอโรงเรียนปิดภาคเรียนพวกเรา ก็ไปเที่ยว
เมื่อพ่อเลิกงานก็ขับรถไปรับแม่กลับบ้าน
พ่อกลับถึงบ้านแล้วแม่จึงเข้านอน

- คำสันธานเชื่อมใจความขัดแย้งกัน จะมีคำว่า แต่ ส่วน แต่ว่า กว่า...ก็ ถึง...ก็ แม้...ก็ แม้ว่า...ก็ อยู่ในประโยค เช่น

น้องทำการบ้านส่วนฉันอ่านหนังสือ
กว่ารถประจำทางจะมาฝนก็ตกพอดี
เขาไม่ชอบกินข้าวแต่ชอบกินขนม
แม้ว่าเขาจะยากจนก็ไม่เคยย่อท้อต่อความลำบาก
ฉันชอบเรียนภาษาไทยแต่เธอชอบเรียนภาษาอังกฤษ
กว่าฝนจะหยุดตกฉันก็ไปโรงเรียนไม่ทันเข้าแถวเคารพธงชาติ

- คำสันธานเชื่อมใจความเป็นเหตุเป็นผลกัน จะมีคำว่า เพราะ...จึง เพราะ ด้วย เลย จึง ฉะนั้น ดังนั้น ด้วยเหตุนี้ ดังนั้น...จึง เช่น

เพราะเขาไม่อ่านหนังสือจึงสอบตก

เขาไม่ชอบดื่มน้ำเลยทำให้ท้องผูก

เขาถูกตำรวจจับเพราะทำผิดกฎหมาย

ตาป่วยจึงไปโรงพยาบาล

มะลิอ่านหนังสือทุกวันดังนั้นเธอจึงสอบได้คะแนนดี

• คำสันธานเชื่อมใจความให้เลือกอย่างใดอย่างหนึ่ง จะมีคำว่า **หรือ**
ไม่...ก็ หรือไม่ก็ มิฉะนั้น หรือไม่...ก็ อยู่ในประโยค เช่น

เธอจะไปทะเล**หรือ**ไปภูเขา

น้องต้องอ่านหนังสือ**หรือไม่ก็**ไปเรียนพิเศษ

นักเรียนต้องเดินข้ามทางม้าลาย**มิฉะนั้น**อาจจะถูกรถชนได้

แม่จะไปตลาด**หรือไม่** ถ้าไม่พ่อ**ก็**ไปเอง

ไม่ว่าไฟก็เครื่องบินที่เราจะนั่งกลับบ้านต่างจังหวัด

๓) คำอุทาน

คำอุทาน เป็นคำที่เปล่งออกมาเพื่อแสดงอารมณ์หรือความรู้สึกของผู้พูด เมื่อเขียนต้องมีเครื่องหมาย ! (อัศเจรีย์) อยู่หลังคำอุทานนั้น ๆ เช่น
คำอุทานแสดงความดีใจ เช่น ไชโย ! สีของเราได้เหรียญทองมากที่สุด
คำอุทานแสดงความประหลาดใจ เช่น โอโฮ ! เธอสอบได้คะแนนดีมาก
คำอุทานแสดงความสงสาร เช่น โถ ! ลูกหมาตัวนั้นถูกรถทับที่ถนน
คำอุทานแสดงความตกใจ เช่น อื้อ ! ฉันลืมกระเป๋าเงินไว้ที่บ้าน
คำอุทานแสดงความเจ็บปวด เช่น โอ๊ย ! ฉันปวดท้อง

เกร็ดน่ารู้ คู่หลักภาษา

นอกจากคำอุทานที่ใช้เพื่อแสดงอารมณ์ความรู้สึกแล้ว ในภาษาไทยยังมีคำอุทานอีกชนิดหนึ่งที่ไม่ต้องใส่เครื่องหมาย ! (อัศเจรีย์) กำกับ ข้างท้าย เรียกว่า **คำอุทานเสริมบท** ใช้เสริมคำอื่นเพื่อให้คล้องจองกัน อาจอยู่ข้างหน้า ข้างหลัง หรือกลางคำก็ได้ เช่น เธอต้องรู้จักอ่านหนังสือ**หนึ่ง**หาบ้าง คำว่า **หนึ่งหา** เป็นคำอุทานเสริมบท ถนนเส้นนี้มีรถราวิ่งกันขวักไขว่ คำว่า **รา** เป็นคำอุทานเสริมบท

๓. ประโยคในภาษาไทย

ความหมายและส่วนประกอบของประโยค

ประโยค คือ ข้อความที่มีใจความสมบูรณ์สามารถสื่อความได้ ทำให้รู้ว่าใคร ทำอะไร คิดอย่างไร เช่น ฉันไปโรงเรียน แม่ทำอาหาร

ส่วนประกอบของประโยค คือ ภาคประธาน และภาคแสดง โดยภาคประธานเป็นส่วนของผู้กระทำ เพื่อให้ทราบว่าใครหรืออะไรที่แสดงเหตุการณ์ในประโยค ส่วนภาคแสดงเป็นส่วนบอกอาการ

ประโยค	ภาคประธาน		ภาคแสดง			
	ประธาน	ขยายประธาน	กริยา	ขยายกริยา	กรรม	ขยายกรรม
น้องร้องไห้	น้อง		ร้องไห้			
น้ำไหลแรง	น้ำ		ไหล	แรง		
ผึ้งดูดน้ำหวาน	ผึ้ง		ดูด		น้ำหวาน	
กระรอกสีขาวยั้วถั่วต้มน้ำตาลอย่างรวดเร็ว	กระรอก	สีขาวยั้ว	ยั้ว	อย่าง รวดเร็ว	ถั่วต้มน้ำตาล	ใหญ่

เสริมความรู้

ประโยคแบ่งได้เป็น ๒ ชนิด คือ ประโยค ๒ ส่วน และประโยค ๓ ส่วน
ประโยค ๒ ส่วน คือ ประโยคที่มีภาคประธานและภาคแสดง (กริยา) จะมีส่วนขยายหรือไม่ก็ได้ เช่น น้องหัวเราะเสียงดัง

ประโยค ๓ ส่วน คือ ประโยคที่มีภาคประธานและภาคแสดง (กริยาและกรรม) จะมีส่วนขยายหรือไม่ก็ได้ เช่น นกกระยางจิกปลาในหนองน้ำ

๔. บรรยายและพรรณนาโวหาร

โวหาร หมายถึง การใช้ภาษาเพื่อสื่อสารอย่างมีศิลปะ โวหารมีหลายประเภท ตามจุดมุ่งหมายในการเขียน เช่น บรรยายโวหาร พรรณาโวหาร อุปมาโวหาร เทศนาโวหาร และสารกโวหาร

• บรรยายโวหาร

เป็นข้อความที่ให้ความรู้ บอกเล่าเรื่องราว อธิบายได้อย่างชัดเจนว่า ใคร ทำอะไร ที่ไหน อย่างไร และผลเป็นอย่างไร ได้แก่ การเล่าประสบการณ์ ชีวประวัติ นิทาน ตำนาน ข่าว เหตุการณ์ และบทความ เป็นต้น

ตัวอย่าง ข้อความบรรยายโวหาร

ในห้องสมุดมีหนังสือมากมาย มุมหนังสือใหม่อยู่ติดกับทางเข้า ปกหนังสือดูสะอาดตา มีทั้งหนังสือนิทานเล่มใหญ่ หนังสือสารานุกรมฉบับใหม่ ถัดเข้าไปด้านในมีหนังสือหลายประเภท ทั้งหนังสือเรียน ตำราอาหาร หนังสือสืบสวนสอบสวน หนังสือวิทยาศาสตร์ นอนหนังสืออย่างฉันคิดว่าห้องสมุดเป็นสวรรค์แห่งการอ่านที่ดีที่สุด

ข้อความนี้ผู้เขียนใช้ภาษาเรียบง่ายบรรยายสถานที่คือ ห้องสมุด ให้ผู้อ่านเห็นภาพของสถานที่ไปตามลำดับ จากด้านนอกสู่ด้านใน และให้รายละเอียดเกี่ยวกับหนังสือที่อยู่บนชั้น นอกจากนี้ยังบรรยายความรู้สึกเมื่อเข้าไปในห้องสมุดในฐานะผู้รักการอ่าน

ผู้อ่านจะเข้าใจความหมายทั้งหมด แม้จะมีคำที่มีความหมายโดยนัย หรือความหมายเปรียบเทียบปรากฏในข้อความ ได้แก่ นอนหนังสือ และสวรรค์ แต่ผู้อ่านจะเข้าใจได้จากการอ่านคำอื่น ๆ ในข้อความ

ตัวอย่าง ข้อความบรรยายโวหาร (การเล่าประสบการณ์)

เมื่ออาทิตย์ก่อนแม่หนูที่เลี้ยงไว้คลอดลูกออกมา ๓ ตัว เจ้าตัวสุดท้องออกมาอย่างกะปลุกกะเปลี่ย รุ่งเช้าวันนี้เขาไปที่เล้าเพื่อจะนำกล้วยผสมรำไปให้แม่หมูกินเหมือนเช่นทุกวัน แต่กลิ่นเน่าก็เตะจมูกก่อนเดินไปถึง เขาพบว่าหนึ่งในลูกหมู ๓ ตัว ถูกแม่หมูทับตาย ซึ่งเจ้าตัวนั้น คือ เจ้าตัวโต ส่วนอีกสองตัวรอดมาได้ เขาเป็นห่วงเจ้าตัวเล็กมากที่สุด ถ้ามันใจปลาสิว มันก็คงจะรอดยาก แม้ว่าเขาจะคอยประคบประหงมมัน แต่แม่ของมันกลับไม่ยอมให้มันดูดนมเลย เป็นภาระของเขที่ต้องดูแลป้อนนมมัน งานนี้ไม่กล้วยอย่างที่คิด จากที่เคยฝันไว้ว่างานเลี้ยงหมูจะทำให้ชีวิตสุขสบายขึ้น ก็กลายเป็นว่างานเลี้ยงหมูไม่หมูเสียแล้ว

ข้อความนี้ผู้เขียนใช้ภาษาเรียบง่าย เล่าประสบการณ์ที่ต้องทำหน้าที่ดูแลลูกหมูที่แม่ของมันไม่ยอมให้ดูดนม ผู้อ่านจะเข้าใจความหมายได้ทั้งหมด แม้จะมีคำเปรียบเทียบกับปรากฏในข้อความ ได้แก่ ใจปลาสิว กล้วย และหมู ซึ่งผู้อ่านจะเข้าใจได้จากการอ่านคำอื่น ๆ ในข้อความ

ตัวอย่าง ข้อความบรรยายโวหาร (บทความที่ให้ความรู้)

น้านมราชสีห์

ชื่อสามัญ คือ น้านมราชสีห์ ชื่อพฤกษศาสตร์ *Euphorbia hirta* L.

จัดอยู่ในวงศ์ยางพารา วงศ์ Euphorbiaceae

น้านมราชสีห์เป็นพันธุ์ไม้ที่สามารถพบได้ง่าย เพราะเป็นวัชพืชที่ขึ้นตามไร่ข้าว (แต่เดิมตามชนบททางภาคเหนือจะปลูกข้าวบนเนินเขาหรือบนภูเขาสูง ซึ่งเรียกกันว่า “ข้าวไร่”) และสามารถพบขึ้นตามพื้นที่รกร้างทั่วไป พืชชนิดนี้เป็นพืชล้มลุก สามารถแตกกอทอดไปตามพื้นดิน เป็นบริเวณกว้าง ทุกส่วนของลำต้นจะมีน้ำยางสีขาว ซึ่งสอดคล้องกับชื่อ น้านมราชสีห์ และจะมีขนสีเหลือง

ปกคลุมทั่วลำต้น ใบเป็นใบเดี่ยวรูปรีหรือรูปรีแกมข้าวหลามตัดเรียงตรงข้าม ดอกจะออกเป็นช่อกระจุกกลมแน่นอยู่ตามซอกใบใกล้ปลายยอด ซึ่งจะมองดูสวยไปอีกแบบ เพราะเราจะเห็นเป็นช่อดอกอยู่ระหว่างสองใบที่อยู่ตรงข้ามกันเหมือนปีก ผลเมื่อแห้งจะแตกเป็นพู

สำหรับประโยชน์ น้ำนมราชสีห์สามารถนำต้นสดไปต้มน้ำดื่มจะช่วยเพิ่มน้ำนมให้แก่หญิงในระยะให้นมบุตร นอกจากนี้ยังนำไปต้มแก้ไอหรือแก้หืดได้

จากนิตยสาร ADVANCED THAILAND GEOGRAPHIC ฉบับที่ ๘๕

บทความนี้เขียนบรรยายโวหารถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับพันธุ์ไม้ประเภทหนึ่ง คือ น้ำนมราชสีห์ ใช้ภาษาที่ชัดเจน สื่อสารกับผู้อ่านทุกวัย ลำดับเนื้อหา น่าสนใจ ให้ความรู้ที่น้ำนมราชสีห์คืออะไร มีลักษณะและประโยชน์อย่างไร

ตัวอย่าง ข้อความบรรยายโวหาร (บทความเชิงชวน)

เกลือสินเธาว์

ตะต่อนยอน ย้อนรอยเกลือสินเธาว์ อ.บ่อเกลือ

บ่อเกลือสินเธาว์ หนึ่งในน่าน แห่งเดียวในโลก ทั้งทิวทัศน์ที่สวยงาม ความเก่าแก่ของวิถีชีวิตชุมชน บ่อเกลือยังคงสวยงามเสมอเมื่อไปเที่ยวชม ไปกี่ครั้ง ยังคงประทับใจไม่เลือนหาย หากคุณสามารถมาสักครั้งจะติดใจจนอยากกลับมาอีกครั้ง บ่อเกลือ ตั้งอยู่ใน อ.บ่อเกลือ

อยู่ห่างจากตัวเมืองน่าน ประมาณ ๘๐ กิโลเมตร มีชื่อเสียงในด้านการทำเกลือภูเขาที่ไม่มีที่ใดเหมือน บ่อเกลือนี้มีมาแต่โบราณและได้นำไปจำหน่ายยังกรุงสุโขทัย เชียงใหม่ เชียงตุง หลวงพระบาง เมื่อก่อนนี้จะมีบ่อเกลือหลายบ่อ แต่ปัจจุบันเหลือเพียงสองบ่อ ซึ่งตั้งอยู่ที่บ้านบ่อหลวงในพื้นที่ราบแคบ ๆ ระหว่างเทือกเขาริมน้ำมาง ชาวบ้านจะเรียกว่า บ่อเหนือและบ่อใต้ บ่อเหนืออยู่ริมแม่น้ำบางส่วน บ่อใต้อยู่ห่างออกไปราว ๕๐๐ เมตร ติดเชิงเขาท้ายหมู่บ้าน ทั้งสองบ่อถูกรอบด้วยคอกไม้กันดินปากหลุมถล่ม และมีนั่งร้านสำหรับยีนตักน้ำเกลืออยู่ข้าง ๆ บ่อเกลือ ซึ่งการนำเกลือขึ้นมาจากบ่อ

ต้องทำพิธีขอจากสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ชาวบ้านเชื่อว่าคอยปกป้องรักษาบ่อเกลือ ชาวบ้านในพื้นที่จะทำเกลือขึ้นเพื่อใช้ภายในครอบครัวและจำหน่ายให้แก่นักท่องเที่ยว “บ่อเกลือ น่าน ถิ่นเมืองประวัติศาสตร์ยังคงรอคอยการมาเยือนของผู้คนที่จะมาสัมผัสบรรยากาศ วิถีชีวิตเก่าแก่ วิถีเกลือสินเธาว์ วิถีดี ๆ วิถีนี้...ที่บ่อเกลือ”

จาก <https://www.museumthailand.com/th/3312/storytelling/เกลือสินเธาว์/>

ข้อความนี้ผู้เขียนใช้ภาษาเรียบง่ายเพื่อเชิญชวนให้ผู้อ่านเกิดความรู้สึกสนใจในแหล่งท่องเที่ยว คือ บ่อเกลือ ใช้บรรยายโวหารถ่ายทอดข้อมูลโดยเริ่มจากที่ตั้ง ประวัติศาสตร์ ลักษณะ ซึ่งข้อมูลทั้งหมดผู้เขียนมีจุดมุ่งหมายกระตุ้นความสนใจ นอกจากนี้ยังใช้ภาษาไทยถิ่นเหนือสร้างความน่าสนใจ และสร้างบรรยากาศแก่ข้อความ รวมถึงการใช้คำคล้องจองในส่วนท้าย

• พรรณนาโวหาร

พรรณนาโวหาร คือ ข้อความที่เขียนเป็นเรื่องราวที่ใช้ถ้อยคำสำนวนอันไพเราะ จำพ้องจำพ้องถึงสิ่งต่าง ๆ ที่ทำให้ผู้อ่านเกิดภาพในจินตนาการ เกิดอารมณ์และความรู้สึกคล้ายตามเหมือนร่วมอยู่ในเหตุการณ์นั้น ๆ ส่วนใหญ่พรรณนาเกี่ยวกับความงดงามของธรรมชาติ สถานที่ สตรี จำพ้องเกี่ยวกับความรู้สึก ความรัก ความชอบ ความเศร้า การสรรเสริญความดีของบุคคล

ตัวอย่าง ข้อความพรรณนาโวหาร (ธรรมชาติ)

ท้องทะเลยามเช้าพระอาทิตย์สาดลำแสงสีเหลืองส้มเกือบทั่วผืนฟ้า สิ่งมีชีวิตน้อยใหญ่ฟื้นตื่นขึ้นจากการหลับใหล เข้าสู่อากาศสดชื่น ฉันทื่นแต่เช้าเพื่อมาดูพระอาทิตย์ขึ้น เท้าของฉันเหยียบอยู่บนพื้นทรายนุ่มหยุ่น

ครืน...ซา... ครืน...ซา... ฉันยืนนิ่งอยู่อย่างนั้น ปล่อยให้คลื่นซัดน้ำทะเลเข้าหาฝั่ง ละอองฝอยของน้ำกระแทกเข้ากับเท้า คันยิบ ยิบ เหมือนมีอะไรมาไต่ ทุกครั้งที่น้ำทะเลซัดเข้าหาฝั่งและซัดออกไป ฉันรู้สึกราวกับว่าทะเลพาฉันไปไกลจากฝั่ง

เหลือบมองไปทางซ้าย เรือประมงพื้นบ้านหลายลำจอดเรียงรายเป็นทิวแถว
แนวยาว น้ำเงิน แดง เขียว เหลือง ตัดกันกับพื้นทรายสีขาวและน้ำทะเลสีฟ้า
ฉันรู้ได้ทันทีว่าช่วงเวลานี้เป็นหน้ามรสุม คลื่นลมในทะเลนั้นแรงเกินกว่าเรือเล็กจะออก
จากฝั่ง เพราะผลที่ได้ไม่คุ้มเสีย แต่ทว่า...เรือเล็กอย่างฉันออกจากฝั่งไปไกลถึงต่างแดน
และก็เพราะมรสุมเช่นกันที่ทำให้ฉันต้องกลับเข้าฝั่ง

เรียบเรียงโดย ใบเหลียง

ข้อความนี้ผู้เขียนใช้พรรณนาโวหารถ่ายทอดความงามของธรรมชาติ
โดยสอดแทรกอารมณ์และความรู้สึก มีคำที่มีความหมายเปรียบเทียบ ได้แก่
เรือเล็ก มรสุม และฝั่ง แต่ก็สามารถเข้าใจความหมายของข้อความได้ทั้งหมด
เพราะผู้เขียนเลือกนำเหตุการณ์ที่เรือประมงขนาดเล็กงดออกจากฝั่งเนื่องจาก
เป็นช่วงมรสุม มาเปรียบเทียบกับอารมณ์ความรู้สึกเมื่อชีวิตต้องพบกับอุปสรรค
ทำให้ผู้อ่านสัมผัสอารมณ์ความรู้สึกและคล้อยตามได้ เสมือนว่าผู้อ่านอยู่ใน
เหตุการณ์นั้นด้วย

ตัวอย่าง ข้อความพรรณนาโวหาร (สถานที่)

เวลานั้นเย็นแล้ว แม่น้ำเจ้าพระยาอาบด้วยสีหมากสุกของยามสนธยา จะมีก็แต่
ทางตะวันออกนั้นที่จันทร์ค้างฟ้าคงลอยเด่นขาวนวล แต่ถึงกระนั้น ฟักมีความรู้สึก
ราวกับเห็นว่าดวงเดือนดวงใหม่ผุดขึ้นกระจ่างอยู่ในความสลัวของเรือนแพ พร้อมด้วย
ดวงตาดำกลับ...ดำยิ่งกว่านิลน้ำงาม โดดเด่นอยู่บนดวงหน้าละเอียดอ่อนของหล่อนนี้
ประพันธ์โดย ว.วินิจฉัยกุล จาก รัตนโกสินทร์

ข้อความนี้ใช้พรรณนาโวหาร ทำให้ผู้อ่านเกิดจินตนาการเห็นภาพของสอง
สิ่งพร้อมกัน คือ ความงดงามของแม่น้ำเจ้าพระยาในยามเย็น และความงดงาม
ที่โดดเด่นของหญิงสาว คือ ดวงตา ผู้เขียนนำไปเปรียบเทียบกับ นิล ซึ่งเป็น
พลอยชนิดหนึ่งที่มีสีดำ ทำให้ผู้อ่านเห็นภาพตามได้ชัดเจน

ตัวอย่าง ข้อความพรรณนาโวหาร (เหตุการณ์)

ทันใดนั้นก็มียี่งแผดของหวอโหยหวนดั่งมาจากยอดตึกคลังอมสินเชิงสะพาน
พุททยอดฟ้า เป็นยี่งแหบห้าวดั่งก้องฟ้าจนอากาศแหบละเอียดย่น

แกรู้ด้วยสัญชาตญาณว่า นี่แหละหวอเตือนภัยทางอากาศ แสดงว่าเรือบินจะมา
ทิ้งระเบิดกลางวันแสด ๆ เกิดมาพึ่งเคยได้ยิน ยี่งมันมีอำนาจ มีทั้งคำสั่งและความกลัว
ความหวาดเสียวรวมอยู่ทั้งหมด ทำให้สะเทือนชั่วหัวใจหวี ๆ ทั้งหู่ ทั้งรามซา ขมับแบ่งตัว
แหบว่าทั้งใบหน้าจะบวมแตกตูมออกมาพร้อม ๆ กับหัวใจเต้นถี่แรง กระหืดกระหอบ จุก
ขึ้นถึงคอหอย...

ยี่งครืนดั่งกว่าฟ้าผ่าฟ้าร้องดั่งประหลาด เพราะมันระเบิดอากาศออกไปราวกับ
พระอาทิตย์อันมหิมาตกลงมาแตกกับพื้นถนน

ประพันธ์โดย อาจันต์ ปัญจพรรค์ จาก แม่น้ำยามศึก

ข้อความนี้ใช้พรรณนาโวหารถ่ายทอดภาพเหตุการณ์ของสงคราม โดยใช้
ภาษาที่ทำให้ผู้อ่านเห็นภาพและได้ยินยี่งเสมือนว่าร่วมอยู่ในเหตุการณ์ด้วย
ภาพที่ผู้อ่านได้เห็น คือ ภาพการเตรียมทิ้งระเบิดของเรือบิน หรือเครื่องบิน
ภาพของคนทีหวาดกลัวจนร่างกายมีปฏิกิริยาตอบสนองในลักษณะต่าง ๆ เช่น
กรมซา ขมับแบ่งตัว จุกคอหอย ผู้เขียนใช้ภาษาที่ประณีต ใช้คำขยายให้
เหมาะสมกับเหตุการณ์และคำที่ถูกขยาย เช่น การพรรณนายี่งสัญญาณของ
เครื่องบินทิ้งระเบิด ใช้คำว่า โหยหวน แหบห้าว

ตัวอย่าง ข้อความพรรณนาโวหาร (สัมพันธ์กับความรู้สึก)

พลอยนั่งคอยอยู่นาน ผุ่งคนที่มาคอยถวายเป็นคมก็มากขึ้นทุกที อากาศที่ครึ้มอยู่
ตลอดวันนั้นกลายเป็นเมฆฝนขนาดหนัก บดบังท้องฟ้ามืดมิดไปทั่วราวกับเวลากลางคืน
ที่มืดสนิท พลอยมองไปข้างหน้าตามขอบฟ้า เห็นฟ้าแลบไกล ๆ เป็นระยะ ๆ และยี่ง
ฟ้าร้องดั่งครืนอยู่ไกล ๆ แต่ดินฟ้าอากาศที่แสดงอาการว่าฝนจะตกนั้นมิได้ทำให้ผุ่งชน
ทีมาคอยถวายเป็นคมพระบรมศพนั้นท้อถอยไปได้เลย เวลายิ่งล่วงไปความมืดก็ยิ่งทวีขึ้น
พลอยขลุ่ยเมื่อได้ยินยี่งคนเป็นอันมากร้องไห้โอดมาตั้งแต่ถนนราชดำเนินนอก

อันเป็นต้นทาง ในที่สุดก็ได้ยินเสียงดนตรี เสียงปี่เสียงกลอง จากกระบวนแห่
กระบวนหน้าข้ามสะพานผ่านพิภพ ฯ เดินมาตามถนนราชดำเนินใน คู่แห่นั้นถือเทียน
แวววาว แลดูเป็นทางยาวคู่หนึ่งสุดลูกตา เสียงปี่เสียงกลองขณะดังใกล้เข้ามาอีก
หมู่คนที่นั่งอยู่ริมถนนเริ่มจุดดอกไม้ธูปเทียนที่ต่างถือมาราวกับนัดกันไว้ อีกสักครู่
ตามสองข้างถนนก็มีแสงธูปเทียนดาราตาเหมือนดาวในท้องฟ้า นางพิศจุดธูปเทียน
ส่งมาให้จากข้างหลัง พลอยรับมาถือไว้ยกสองมือกำไว้แน่น พระบรมโกศประดิษฐานอยู่บน
พระยานมาศสามลำคาน กั้นทางด้วยพระมหาเศวตฉัตรแลดูสูงทะมื่น ข้ามสะพาน
มาแล้ว ทุกคนเปล่งเสียงดังร้องให้ด้วยความรู้สึกจากหัวใจ ทุกคนก็มกราบถวายบังคม
พลอยนั่งใจเต้นระทึก มือที่ถือธูปเทียนอยู่นั้นเริ่มสั่นด้วยความเศร้าสลด ยิ่งพระบรมโกศ
ถูกเชิญใกล้เข้ามา เสียงคนร้องให้ก็ดังใกล้ติดตามมา เหมือนกับจะแข่งกับเสียงปี่เสียง
กลอง พอพระยานมาศเคลื่อนมาอยู่ตรงหน้าพลอยก็ก้มลงกราบถวายบังคม และเมื่อ
เงยหน้าขึ้นมาก็พอดีไปจับที่ใบหน้าทหารที่ยืนรายทาง ทหารคนนั้นถือปืนกลับปลาย
กระบอกลง ก้มหน้าไม่กระดิกตามที่ได้รับคำสั่ง ใบหน้าของทหารคนนั้นเป็นใบหน้า
ของเด็กหนุ่มชาวบ้านนอกเหมือนกับทหารคนอื่น ๆ ที่เกณฑ์เข้ามา แต่สิ่งที่ปลดปล่อย
ความรู้สึกของพลอยให้ปะทุออกมาทั้งหมดก็คือ บนใบหน้าของทหารหนุ่มคนนั้นมีทาง
น้ำตาเป็นทางยาวไหลออกมาจากเบ้าตาทั้งสองข้าง และน้ำตานั้นไหลอยู่ไม่ขาดสาย
พลอยเป็นคนที่ไม่ค่อยแสดงความรู้สึกออกมาให้คนอื่นเห็น แต่เมื่อเห็นหน้าทหารคนนั้น
ด้วยแสงเทียนที่ถืออยู่ พลอยก็ปล่อยโฮออกมาอย่างหมดอับอาย

ประพันธ์โดย ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช จาก สี่แผ่นดิน

ข้อความนี้ใช้พรรณนาโวหาร ถ่ายทอดอารมณ์ความรู้สึกเศร้าโศกของ
ตัวละคร ผู้เขียนจะเล่าเหตุการณ์ไปตามลำดับเพื่อให้ทราบว่าเกิดเหตุการณ์
ใดขึ้น ซึ่งเป็นสาเหตุของความเศร้าโศก ผู้อ่านจะเห็นภาพตามเหมือนได้ร่วมอยู่
ในเหตุการณ์ และคล้อยตามอารมณ์ความรู้สึกของตัวละคร

เสริมความรู้

สี่แผ่นดิน เป็นงานเขียนร้อยแก้ว ประเภทนวนิยายอิงประวัติศาสตร์ ผลงานของ
หม่อมราชวงศ์ คึกฤทธิ์ ปราโมช อดีตนายกรัฐมนตรีนคนที่ ๑๓ ของประเทศไทย เป็น

บุคคลที่มีความรู้ ความสามารถทั้งศาสตร์และศิลป์ ได้รับยกย่องให้เป็นศิลปินแห่งชาติ สาขาวรรณศิลป์ พ.ศ. ๒๕๒๘

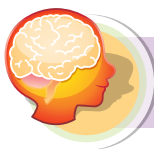
เหตุแห่งชื่อมาจากช่วงเวลาของเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นภายในเรื่องคาบเกี่ยวระหว่างรัชกาลที่ ๕ (พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว) - รัชกาลที่ ๘ (พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล) ซึ่งคนไทยในอดีตเรียกการเสด็จขึ้นครองราชย์ของพระมหากษัตริย์พระองค์ใหม่ว่า ผลิตแผ่นดิน ซึ่งคำว่า ผลิต หมายถึง เปลี่ยน ดังนั้นช่วงเวลาของนวนิยายจึงมีพระมหากษัตริย์เสด็จขึ้นครองราชย์ หรือผลิตแผ่นดิน ๔ พระองค์ ตัวละครเอก คือ แม่พลอย อาศัยอยู่ในรัชสมัยของพระมหากษัตริย์ทั้ง ๔ พระองค์ ตลอดช่วงชีวิตของแม่พลอยต้องพบกับความเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายในครอบครัว

เรียนรู้คำ จำความหมาย

คำศัพท์	ความหมาย
คล้อยตาม	สอดคล้องไปในทางเดียวกัน มีความคิดเห็นอย่างเดียวกัน
คำนาม	คำชนิดหนึ่ง ใช้เรียกคน สัตว์ และสิ่งของ
ตื้อต่อนยอน	เป็นภาษาไทยถิ่นเหนือที่ใช้กล่าวถึงการกระทำที่ไม่เรียบร้อย
ย่อนฮอย	ย่อนรอย บอกเล่าเกี่ยวกับเรื่องราวที่ผ่านมา
สรรพนาม	คำที่ใช้แทนชื่อนามหรือข้อความที่กล่าวมาแล้ว เพื่อไม่ต้องกล่าวชื่อนามหรือข้อความนั้นซ้ำอีก เช่น ฉัน เขา เรา
สันธาน	คำที่ใช้เชื่อมประโยคให้มีความเกี่ยวเนื่องกัน เช่น เขาชอบสีเหลืองแต่ฉันชอบสีแดง น้ำท่วมเพราะฝนตกหนัก
อัศเจรีย์	เครื่องหมายวรรคตอนที่เขียนไว้หลังคำอุทาน อ่านว่า อัด - สะ - เจ - รี
อุทาน	เสียงหรือคำที่เปล่งออกมาเมื่อผู้พูดเกิดความรู้สึก เช่น ตกใจ ดีใจ หรือเสียใจ

สรุปเนื้อหาประจำหน่วย

๑.

ความหมายของคำ คำ คือ เสียงที่เปล่งออกมาและมีความหมายเป็นที่เข้าใจตรงกันจะมีก็เพียงคำก็ได้ ความหมายของคำมี ๒ ลักษณะ คือ ความหมายโดยตรงและโดยนัย ซึ่งคำที่มีความหมายโดยตรง คือ คำที่มีความหมายแปลตามรูปคำ คำที่มีความหมายโดยนัย คือ คำที่มีความหมายไม่ตรงตามรูปคำ แต่มักใช้เป็นคำเปรียบเทียบ หรือสำนวน

๒.

ชนิดและหน้าที่ของคำ คำในภาษาไทยแต่ละชนิดทำหน้าที่ต่างกันในประโยค การรู้จักชนิดและหน้าที่ของคำจะทำให้การสื่อสารได้ใจความชัดเจน และผู้อ่านหรือผู้ฟังรับสารได้ตรงตามเจตนาของผู้เขียนหรือผู้พูด

๓.

ประโยคในภาษาไทย ประโยคเกิดจากการนำคำแต่ละชนิดมาเรียงเป็นข้อความที่มีใจความสมบูรณ์ว่าใคร ทำอะไร ที่ไหน อย่างไร ประกอบด้วย ภาคประธานและภาคแสดง จะมีส่วนขยายหรือไม่ก็ได้

๔.

บรรยายและพรรณนาโวหาร คือ การใช้ถ้อยคำอย่างมีศิลปะ บรรยายโวหารเป็นข้อความที่ให้ความรู้ บอกเล่าเรื่องราว ส่วนพรรณนาโวหารเป็นข้อความที่เขียนเป็นเรื่องราวที่ใช้ถ้อยคำสำนวนอันไพเราะ รำพึงรำพันถึงสิ่งต่าง ๆ ที่ทำให้ผู้อ่านเกิดภาพในจินตนาการ

คำถามทบทวนชวนคิด

๑. คำมีลักษณะแตกต่างจากพยางค์อย่างไร
๒. คำที่มีความหมายโดยตรงและโดยนัยมีลักษณะต่างกันอย่างไร
๓. คำ **กับ แก่ แต่ ต่อ** เป็นคำชนิดใดและทำหน้าที่ใดในประโยค
๔. ส่วนประกอบของประโยคมีอะไรบ้าง ยกตัวอย่างพร้อมแยกแยะส่วนประกอบ
๕. ประโยค ๒ ส่วน และประโยค ๓ ส่วน มีลักษณะอย่างไร ยกตัวอย่างประกอบ

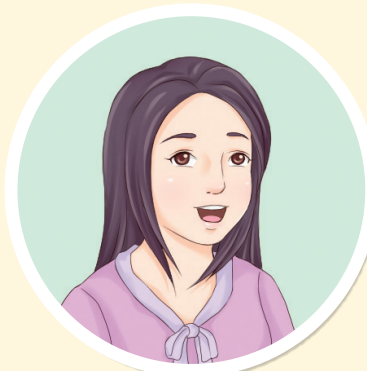
กิจกรรมเสริม เพิ่มการเรียนรู้

กิจกรรม ครอบครัวแสนสุข สนุกกับประโยค

ให้นักเรียนแต่งประโยค โดยใช้คำ ๓ คำ ได้แก่ **พ่อ แม่ ลูก** เป็นประธาน ในประโยค ๒ ส่วน และ ๓ ส่วน ชนิดละ ๓ ประโยค เช่น พ่อร้องเพลง แม่หัวเราะ ลูกวิ่งเล่น พ่อกินข้าว แม่อาบน้ำให้สุนัข ลูกตึมนม

พ่อ

แม่

ลูก

กิจกรรมที่ ๑ คำสร้างสรรค์ประโยค

๑. ให้นักเรียนจับคู่กับเพื่อนตามความสมัครใจ จากนั้นให้ร่วมกันศึกษาเกี่ยวกับชนิดและหน้าที่ของคำที่สนใจจากจำนวน ๓ ชนิดในหนังสือเรียนร่วมกันแต่งประโยคเพื่อวิเคราะห์ว่าชนิดของคำที่เลือกทำหน้าที่ใดในประโยค นำเสนอหน้าชั้นเรียน
๒. ให้นักเรียนแบ่งกลุ่ม กลุ่มละ ๓ คน ร่วมกันรวบรวมคำที่มีความหมายโดยตรงและโดยนัย จำนวน ๑๐ คำ นำมาแต่งประโยค นำเสนอเป็นใบงานส่งครู

กิจกรรมที่ ๒ ศึกษาคำ จำความหมาย ง่ายสื่อสาร

ให้นักเรียนหาข้อความบรรยายและพรรณนาโวหารอย่างละ ๑ ข้อความ มีความยาว ๗ - ๑๐ บรรทัด เขียนอธิบายว่าเหตุใดข้อความที่เลือกจึงเป็นบรรยายโวหารและพรรณนาโวหาร แล้วนำไปติดป้ายนิเทศ

